

AUTOFIKTION OG INTERTEKSTUALITET HOS EN DANSK 1600-TALSDIGTER

Af Minna Skafte Jensen

Autofiction and Intertextuality in a Danish 17th Century Poet: Bertil Knudsen Aqvilonius was a Danish poet who wrote almost exclusively in Latin. In a prose dialogue, Ad poeticam Danicam deductio (Introduction to Danish poetics), 1641, he discussed the grammar, prosody, and rhetoric of the vernacular. Being inspired by Cicero's dialogues, especially Brutus, he constructed his Scanian home as a new Tusculum and himself as a new Cicero, and just as other Neo-Latin authors he used a phrasing full of ancient echoes. The scenery he describes emphasises his inspiring garden, well suited for a contemplative way of life. However, he also uses the dialogue form to undermine the idyl.

Indledning

Bertil Knudsen Aqvilonius (1588–1650) er en af de danske latindigtere Karen Skovgaard-Petersen og Peter Zeeberg har valgt at tage med i deres bidrag til Mortensen og Schacks danske litteraturhistorie.¹ Han er da også ud fra mange synspunkter en af de mere interessante og tilhørte endnu den periode af dansk latindigtning hvor man med stor energi forsøgte at forstå sig selv og sin tid som en gentagelse af den romerske oldtid, idet man ikke blot formulerede sig i oldtidens sprog, men også forsøgte at fortolke mennesker og begivenheder, tanker og følelser i en antik forståelsesramme.

I mellemtiden var nye strømninger på vej. I Nederlandene var kredsen omkring Daniel Heinsius (1580–1655) i fuld gang med at digte på folkesproget, og tyskerne August Buchner (1591–1661) og Martin Opitz (1597–1639) gjorde sig banebrydende tanker om hvordan den tysksprogede poesi kunne blive lige så smuk og kunstfærdig som den latinske. Samtidig var både Heinsius og Opitz betydelige digtere på latin. I Danmark havde Claus Christoffersen Lyschander (1558–1624) allerede skrevet en række digte på

¹ Skovgaard-Petersen & Zeeberg 2007, 416–418.

dansk, og også Aquilonius' jævnaldrende, Anders Arrebo (1587–1637), førte sig frem med ambitiøs poesi på dansk. Begge bevægede sig dog stadig fortrinsvis inden for de genrer latindigtningen havde knæsat. I modsætning til dem holdt Aquilonius sig til latinen, foruden at han skrev en del poesi på oldgræsk. Selv om han i flere af sine skrifter diskuterer det danske sprog, var latin for ham tydeligvis det givne, det medium han med selvfølgelighed brugte i sit omfattende forfatterskab, både til digte og sagprosa.

Et af de skrifter Skovgaard-Petersen og Zeeberg nævner, handler om dansk verslære, *Ad poeticam Danicam deductio* (Indføring i den danske poetik), trykt 1641. Heri gør Aquilonius sig til talsmand for at danske digtere skal overtage den græsk-romerske metrik sådan at rytmen baseres på stavelseslængde og ikke på betoning. Han eksemplificerer systemet med en lovprisning af Malmø i heksametre og en række fromme kristelige digte i lyriske versemål, bl.a. en gendigtning af Fadervor. Disse eksempler er de eneste dansksprogede digte man har fra hans hånd, og de er næsten ulæselige fordi hensynet til de metriske krav har gjort ordstillingen kunstig. Det er især herostratisk berømmelse, Aquilonius har indlagt sig med dette arbejde, og når det har tiltrukket sig opmærksomhed, har det mest været fordi man fandt standpunktet indlysende mærkværdigt.²

Her er det mit anliggende at folde undersøgelsen af værket lidt ud og koncentrere mig om Aquilonius' brug af en af de vigtigste antikke prosagenrer, dialogen.

I 1619 flyttede han fra Malmø, hvor han havde været slotspræst, ud på landet i Skåne, hvor han blev sognepræst for Løderup og Hørup sogne og provst i Ingelstads herred.³ Dialogens dramatiske tidspunkt er august 1619, og forfatteren er selv fortæller. En tidlig morgen gik han ud i sin have og derfra videre ud i det omgivende landskab, hvor han nød farverne, frodigheden og stilheden. Men så opdagede han nogle ryttere der kom hen imod ham. Det viste sig at være to af hans allerbedste venner, der var kommet for at se hvordan han trivedes i sine nye omgivelser; men inden længe begyndte samtalen at koncentrere sig om retorik og poetik, sådan at gæsterne spurgte

² Nyerup & Rahbek 1801, XX–XXIV, ærgrer sig over at Aquilonius spilder det meste af værket på rammehistorien, og karakteriserer hans standpunkt som udtryk for særhed og smagløshed. Arnholtz, Dal & Kabell 1953, XI, tager ham en smule i forsvar: "Hans noget kokette og meget selvbevidste skitse ... skal måske kun opfattes som et aristokratisk tankeeksperiment" og "fortjener ... ikke ensidig spot". De aftrykker kapitel IX–XIII af værket med Henrik Haarløvs oversættelse, 327–354. Pedersen 2007, 322–323, sætter Aquilonius ind i en metrikhistorisk sammenhæng.

³ Rørdam 1881–1882 er den eneste grundige undersøgelse af Aquilonius' liv. Det er også Rørdam der har skrevet artiklerne om Aquilonius i *Dansk Biografisk Leksikon*. H.A. Hens har forkortet Rørdams tekst for den seneste udgave (1979).

og Aquilonius svarede, og resultatet blev den nævnte redegørelse for hans tanker om emnet.

For en indforstået samtidig læser må selviscenesættelsen have været iøjnefaldende: Her har vi en ny Cicero! Præstegården i Løderup svarer til den romerske filosofs landsted i Tusculum, hvor den landlige idyl netop stimulerede til dybsindige samtaler om filosofiske og retoriske emner. At samtalen så undervejs mere og mere bliver til en monolog hvor forfatteren udtrykker sine egne synspunkter, gør den kun endnu mere ciceroniansk. Ganske særlig ligner sceneriet i Aquilonius' værk rammen for Ciceros dialog *Brutus*.

Dér beskriver Cicero hvordan han gik alene omkring i sin forhal uden noget at tage sig til da to af hans venner, Brutus og Atticus, kom. De begyndte med at erklære at de helt ville undgå at tale om politik for ikke at ødelægge hans gode humør (Cicero var i årene op til 46, hvor dialogen udspiller sig, blevet udmanøvreret af storpolitikken), og først efterhånden bliver det retorik det kommer til at handle om. Som Cicero var Aquilonius hjemme og vandrede tankefuldt omkring da hans venner, Martinus Persæus og Paulus Ramelius, ankom, og lige som Ciceros venner var de nyankomne bekymrede for Aquilonius' humør.

Dialogens hovedpersoner ud over Aquilonius selv er Martinus Persæus (årstal og dansk navneform ukendt) og Paulus Ramelius (Poul Ramel, ca. 1592–ca. 1653). Man får ikke andet at vide om dem end at de var forfatterens nære venner; til Ramelius' navn er der dog tilføjet et diskret *V.N.* = *vir nobilis* (adelsmand). De optræder begge som modtagere i Aquilonius' brevsamling (Rostock 1623) og tit i selskab med hinanden. Herfra ved man at Persæus var jurist og i øvrigt ofte opholdt sig i udlandet.

Undervejs nævnes Erycius Puteanus (1574–1646), som var en internationalt kendt klassisk filolog, professor i Louvain fra 1606 til sin død. Til allersidst viser det sig at også en vis Assereus var til stede. Hans fornavn var Laurentius (Lars?), og han var fra Asserum i Blekinge; hans årstal kendes ikke. Han havde været elev hos Aquilonius i Malmø og var bror til hans unge kone. Der er også breve til ham i samlingen, stilet til ham mens han var studerende i Rostock. Senere deltog han lige som Aquilonius i Ole Worms runeprojekt.

Det er en ejendommelighed i Aquilonius' dialog at hverken kendte eller ukendte får introducerende bemærkninger med. Han lukker simpelthen sin læser ind, og så kan man gå lidt eller meget op i den fremmalede verdens forhold til virkeligheden som det passer en. Måske vil han også give indtryk af at han og hans kreds var lige så kendt som Cicero og hans venner?

Referat af rammefortællingen

Aqvilonius giver sig god tid med at skildre sceneriet, dog uden at præcisere tid og sted. Han skriver at han lige var flyttet på landet, at årstiden var sidst i august, og at gæsterne var de allerførste der besøgte ham, men læseren må selv vide at det er i Løderup det foregår. Han gør meget ud af haven og den skånske morgens fred og stilhed, og når han alligevel bliver så glad for at få gæster, er det implicit udtryk for hvor meget venskabet med netop disse mænd betyder for ham. De bliver en tid lang i haven og først efterhånden kommer det frem at vennerne har været bekymrede for ham. De vil finde ud af om han er flyttet på landet i frustration – det siges ikke over hvad, men det antydes at Aqvilonius måske har følt sig forbigået. Han forsikrer dem om at det ikke er tilfældet, men at han tværtimod trives ved landlivets simple glæder; han er allerbedst tilpas blandt jævne folk, fiskere og hyrder, siger han.

På et tidspunkt kommer hans kone ud og inviterer gæsterne indenfor. De bliver trakteret med forskellige smålækkerier og sætter sig ved kaminen. Persæus har kigget lidt i værtens bøger og opdaget at han har skrevet en del på dansk, og det fører til at han og Ramelius begynder at spørge Aqvilonius ud om hans tanker om dansk grammatik. Dermed har de spillet gående, og Aqvilonius begynder sin redegørelse, nu og da afbrudt af vennernes kommentarer og spørgsmål. Efterhånden får hans kone, "min Juno", dem overtalt til at sætte sig til bords. Da de er ved at være mætte, bliver vinen bragt ind. Nu begynder Aqvilonius på sit foredrag om metrik og sætter sig så til at skrive digtet om Malmø, mens vennerne drikker. De får digtet til kommentering, og mens de læser, skriver Aqvilonius nye danske digte, nu i lyriske verssmål. Vennerne forudser at Aqvilonius vil møde kritik, men støtter ham i hans forehavende. Han går over til at tale om retorik, indtil Persæus gør ham opmærksom på at den unge Ramelius er faldet i søvn. Aqvilonius vil holde inde, men Ramelius vågner og insisterer på fortsættelse, og Aqvilonius gør sit foredrag færdigt.

Da aftenen er ved at være slut, kommer hans kone med et brev som netop er ankommet fra Puteanus. Aqvilonius læser sit brev, mens gæsterne kigger i hans bøger og snakker videre, og Assereus brillerer med et dansk digt han har siddet og skrevet efter de metriske regler han lige har hørt om. Til sidst går alle i seng.

Intertekstualitet

Siden Gérard Genette begyndte at bruge betegnelsen palimpsest for litteratur der så at sige skrives oven på anden litteratur, har der været en del interesse for fænomenet. Renæssancens og barokkens latinske forfattere dyrkede det i ekstrem grad. Hvad de skrev, havde altid flere lag. Der er en overfladetekst der giver mening som den står, men under overfladen er antikken stadig til

stede som et resonansrum der giver en dybere klang. Latindiskursen var generelt et subtilt spil mellem afsender og modtager, hvor forfatteren lagde godbidder ud som læseren kunne opfange med større eller mindre succes alt efter hvor belæst han var. (Jeg skriver ‘han’ med fuldt overlæg fordi periodens latin med ganske få undtagelser var et mandssprog). Samtidig var det kunsten at få nutiden og hjemlandet til at stå overbevisende frem.

Sceneriet og handlingsforløbet i *Deductio* aktiverer altså først og fremmest Cicero som forbillede, men andre antikke dialogforfattere har også deres rolle at spille. Det gælder især Platon, som i mange af sine dialoger giver god plads til rammefortællingerne, og når Aquilonius’ gæster først får vin efter at de har spist, afspejler det formentlig fremgangsmåden i Platons *Symposion*. En anden antik dialogforfatter der lusker et sted i baggrunden, er Athenaios (ca. 200 e.Kr.), der har efterladt sig et gigantisk værk, *Deipnosophistai* (De lærdes middag), hvor et flerdages måltid giver anledning til detaljerede drøftelser af den klassiske græske litteratur.

Det er dog ikke kun genren der er antik; oldtiden er også i høj grad nærværende i detaljerne. Den kan optræde løbende i formuleringer hentet hos antikke forbilleder eller i form af mere udførlige citater. Forfatternavne kan være angivet, eller citaterne kan være indført med vendinger af typen “som digteren siger”. De kan også optræde helt uden markering. Begyndelsen på Aquilonius’ *Deductio* kan tjene som eksempel:

Jeg havde lige skiftet bopæl og var flyttet fra byen ud på landet, noget jeg længe havde haft lyst til. Det var hen på efteråret, hvor året er allersmukkest og glæder sig og leger. Idet mørket nu vokser og trækker natten i langdrag, var der en nat hvor søvnen havde forladt mig før solopgang. For måneden august hældede dybt i sin gang. Jeg stod op, og fordi haven lå lige ved soveværelset, gik jeg derud, næsten (hvorfor skjule det?) som til en fest. Her bød jorden sig nemlig til og ligesom inviterede til at blive betragtet, et sted bevokset med kirsebær- og blommetræer, et andet med æbler og mere holdbar frugt. Et stykke tid vandrede jeg sådan omkring, og det var med overvældende glæde at jeg her om morgenen gik blandt disse Pomonas værker, blandt blomster og urter der var sprunget ud denne selvsamme nat. De betog mig, disse farver der trængte sig frem, nogle af en skal, nogle af et hylster, nogle af en knop, og holdt min opmærksomhed fangen med forundring. Men til sidst fik jeg lyst til at gå videre ud på markerne og til de allerede høstede afgrøder. Den nye morgen rødmede, og jeg fordybede mig endnu mere i tanker, mens ingen henvendte sig til mig eller forstyrrede mig. Da jeg nærmer mig skellet og ser frem, får jeg øje på en stor mand der i hurtigt ridt er på vej hen mod mig. Jeg går ham i møde (jeg er jo kun et menneske) og tager ham nærmere i øjesyn. Det er min ven Persæus, Musernes og Gratiernes øjesten og (for nu at tale med digteren)

hos hvem man ser spor af en dybt forankret
retskaffenhed og et væsen så rent som ædle metaller.

Han kom og havde Paulus Ramelius med, en adelsmand der (hvad jeg kan sige uden svig eller smiger) er blomsten af vores ungdom, og endnu en ledsager til kærlighed og behageligt selskab.⁴

“Noget jeg længe havde haft lyst til” minder om begyndelsen på en af Horats’ satirer, hvori digteren takker sin velgører Mæcenus for et landsted denne har foræret ham, ganske som Christian IV havde haft en hånd med i at Aquilonius fik sit.⁵ Her glæder Horats sig netop til at nyde et enkelt og stilfærdigt liv. “Hvor året er allersmukkeste” er hentet hos Vergil, hvor udtrykket imidlertid handler om foråret, mens Aquilonius udnævner efteråret til at være den smukkeste årstid. Først med omtalen af Persæus gør han eksplicit opmærksom på at han bruger et citat, men uden at nævne at det er den senantikke digter Claudian (ca. 400 e. Kr.) der har givet ham halvandet heksameter.

Ikke desto mindre er det hjemme i Skåne Aquilonius befinder sig. Nætterne er begyndt at blive lange, og efterårets farver melder sig. Haven byder på dansk frugt, og markerne udenom er lige blevet høstet. Hans nære forhold til haven er udtrykt i blomstrende vendinger, men også i den lille detalje at han lægger mærke til hvad der er sprunget ud i nattens løb. Haven spiller stadig en stor rolle i det følgende, hvor den illustrerer hvilken betydning en have har for det kontemplative liv. Men der lægges også vægt på at det er netop denne have med den særlige historie den nu har:

Da de var kommet ind i haven, lod de straks blikket vandre vellystigt omkring, og idet Ramelius straks henvendte ordet til mig, sagde han:

⁴ Sedem jam migraveram et, **quod diu in votum erat** (Hor. S. 2. 6. 1), ex urbe in agrum sub autumnum **cum formosissimus annus** (Verg. Ecl. 3. 57) lætatur et alludit transtuleram; ut tenebræ tum crescunt et in longum noctem trahunt, unâ aliquâ me somnus ante solem reliquit. Præceps enim mensis Augustus erat, et spectabat occasum. Surgebam et, quia cubiculum hortus claudebat in eum intrabam, (quid celem?) velut in convivium. Nam ibi terra se offerebat, et velut invitabat prospicientem, hic cerasis prunisque, alibi pomis et solidiore fructu perspersa. Inambulatio aliquantum sic fuit, et cum delectante quodam gaudio me matutinus agebam, inter Pomonæ has opes, inter illa ipsa nocte exortos flores herbasque, meque rapiebant, hi è calyce, è vagina è gemma protuberantes colores, et cum stupore tenebant intuentem. Prodire tandem in campos placebat et dissecta jam sata, ac rubente illo novoque mane altiore ibi cogitatione immergi, dum nemo adhuc appellaret aut interpellaret. Cum limen adduco et prospicio, magnum virum video se celeri equitatu ad me ferentem, obvio (ad quod humanitatis lege tenebar) et accuratius specto. Persæus meus est, Musarum ille et Gratiarum ocellus, et (cum Poëta dicam)

in quo veteris vestigia recti,

ac mores videas ductos meliore metallo (Claud. Cons. Mall. Theod. 136–37).

Venit, secum adduxit Paulum Ramelium V.N. et (sine fraude ac ambitione dicam) principem nostræ juventutis, aliumque grato et jucundo comitatu.

⁵ Carlquist 1943, 44.

“Det er et paradys du har her, ikke en lysthave, og indernes berømte perler stråler ikke mere i sollyset end dine blussende og rigt spillende rabatter og bede. Du har altid med sand fornøjelse lukket dig inde i disse haverum og lysthuse, snart lagt dig her med dine bøger, snart fortabt dig dér og ladet dig fastholde i dybe tanker blandt disse sitrende og funklende blomster...”

Jeg svarede:

“... Haven har disse træer i smukt gennemtænkt orden, så de på denne årstid stadig udmærker sig, her med purpur, dér med blodrødt og voksgult. Men disse områder og blomsternes og væksternes knorter og fejl røber uden ord at de har haft en herre der i mange år ikke brød sig om den slags eller var omhyggelig. I mig derimod er der en indgroet medfødt tilbøjelighed der drager og fører mig i denne retning, hvad jeg ofte afslører i mine skrifter. Det er kun alt for sandt at jeg lader mig indfange både af havens mangler og dens fortrin, og jeg tror at ingen vil nægte at det fortjener ikke blot overbærenhed, men ros ... For sjælen løfter sig mere mod det høje når den stimuleres af disse muntre glæder, og der er ingen andre steder der i højere grad byder på træning ad vejen til visdom og dyd ...”

Persæus:

“... For lige som man hos gamle kvinder og mænd for det meste let kan se ud fra ansigtets træk og linjer hvor skønheden og ynden før havde plads, kan man her se at disse rabatter og bede tidligere havde velplejet skønhed og måske blomster fra kendte og ukendte dele af verden, selv om de nu er hærgede og uplejede...”⁶

⁶ *Intromissi voluptuosos subito vagantesque oculos circumtulerunt, et arrecto statim sermone ad me Ramelius, Paradisum hic habes non viridarium, nec Indorum illæ gemmæ magis nitent in aperto Sole, quam hæ tuæ purpurantes ludentesque variè areolæ et pulvilli. Vetus et vera delectatio tua est hortorum his spaciis sepibusque artari; ibi cum libellis tuis decumbere, ibi inter eos scintillantes micantesque variè flores altiore cogitatione abjici et teneri. ...*

... Arborea has tamen habet positu ac ordine pulchras, hic purpurâ, sub hoc anni semper, ibi sanguine et cerâ distinctas. Dominum tamen habuisse multos hos annos non curantem talium aut diligentem spatia hæc tacitè inculcant, et florum stirpiumque evulsiones ac defectus. De me etiam congenita quædam et innata vis, ac quam sæpe prodo in meis scriptis, huc trahit et adducit, capique me istis sive delitiis sive elegantis nimis verum. Et non dicam veniam, sed laudem hoc habere nulli credo negent. ... Attollit enim se magis ad alta iste animus deliciis his et jucunditate hilaratus. Nec ad sapientiam et virtutem alibi exercitio magis aut via. ...

... Nam ut in vetulis et senibus plerumque ex faciei et linearum ductu videre facile sit ubi pulcritudo et formositas ante insedit; ita hic licet areas has pulvillosque mundum cultumque prius habuisse et fortè flores à noto ignotoque orbe, etsi attritos jam ac sublapsos.

Haven er smuk selv om den trænger til en kærlig hånd, og den er en rigtig humanisthave for så vidt som den byder på gode lækroge hvor husherren kan slå sig ned med sine bøger.

Genren

Aqvilonius har skrevet flere afhandlinger om det danske sprog, udformet som almindelig sagprosa. Hvad forskel gør det at *Deductio* er en dialog?

Umiddelbart rykker det værket i retning af hvad man anakronistisk kan kalde skønlitteratur. Rammefortællingen giver det lethed, og inddragelsen af forfatterens venner ligner den måde man i periodens latinpoesi plejer at stile sine digte til navngivne personer på, og dermed opbygge et billede af digterens sociale rum. I sin dialog indfører Aqvilonius nogle konkrete mennesker der på et angivet sted og tidspunkt mødes og taler sammen om mange ting, ikke kun om lærde emner. Han tegner et billede af en vidunderlig have og en idyllisk husstand, hvor lærdom og venskab kan trives. Der er tjenere parat til at tage sig af gæsternes behov, deres heste bliver bragt i stald, der er tændt op i kaminen da de kommer ind, der bliver bragt mad og drikke, og ikke mindst er der en Juno der har overblikket. Fortællingen har humoristiske anstrøg, som da den stakkels Ramelius når at falde i søvn under al belæringen, og endda lidt selvironi da Aqvilonius sammenligner sig selv med en sanger der kun begynder hvis man opfordrer ham til det, og til gengæld ikke holder inde før man bremser ham. Billedet viser et stilfærdigt, simpelt liv fjernt fra storbyens forfængelighed, med rige muligheder for studier og inspiration og med kære venner der kommer på besøg. I et glimt bliver det klart at ensomheden på landet ikke er provinsiel isolation, for brevet fra Puteanus vidner om kontakt med *res publica litteraria*, den internationale lærdomsverden, repræsenteret af en professor i Louvain. I den filosofiske stemning der følger med dialoggenren, bliver den fortællende ramme til Aqvilonius' svar på det gamle spørgsmål: Hvad er det gode liv?

Genren giver ham en særlig mulighed for at posere som Cicero og dermed tillægge sig ekstra autoritet. Han fremstår som den modne og erfarne der kan belære sine venner, men også som den der er parat til at diskutere sine synspunkter med andre og modtage deres kommentarer. At han er i stand til at skrive digte i lyntempo, er en vigtig del af autofiktionen, ganske som vennerne og den beundring de nærer for ham. Det er ikke hvem som helst Aqvilonius omgiver sig med, men en jurist, en adelsmand og en nederlandsk professor.

Måske havde Aqvilonius særlig brug for venners støtte i netop dette værk? Han lægger ikke skjul på at hans synspunkter er kontroversielle og ikke uden videre vil vække begejstring, men ved at drøfte dette aspekt med vennerne får

han mulighed for at lade dem sige de forløsende ord om at hvis man vover pelsen, må man tage de tæsk der følger med.

Desuden ser det ud til at have været vigtigt for ham at understrege at det var efter eget ønske han forlod stillingen som slotspræst i Malmø til fordel for præstekaldet på landet. Det er bemærkelsesværdigt at Persæus faktisk ikke godtager Aquilonius' lovprisning af idyllen. Efter den næsten forelskede beskrivelse af haven, bringer Persæus samtalen brat ned på jorden:

Men for nu at komme til det der har sendt mig og de andre hertil ... Hvad har du gang i siden du har forvist dig selv til dette sted der hverken er storslået eller civiliseret (her vendte han hovedet og kastede blikket omkring)? ... Du der i den grad har hengivet dig til litteratur og bøger, til grundige og behagelige studier, vil gemme dig her og svigte, på et sted hvor man ikke hører om Pelopidernes bedrifter eller navn, hvor du ikke på noget tidspunkt får kontakt med en eneste veluddannet begavelse, hvor kort sagt dine venner ikke ønsker dig død og begravet, eller med nogen ret vil finde sig i at du er det mens du endnu er i live.⁷

Forfatteren Aquilonius er selvfølgelig ikke uden videre lig med den Aquilonius der er hovedperson i dialogen. Det er særlig mærkbart i en passage som denne, for det er jo samme forfatter Aquilonius der fortæller personen Persæus og dermed er ophavsmand til mistanken om at flytningen ikke var den rene idyl. Netop dialogformen giver forfatteren mulighed for at underminere den ellers entydige selvfremstilling han giver af filosofen der har virkeliggjort det gode liv. Som Cicero i dialogen Brutus er denne dialog Aquilonius måske landet i en stilhed der ikke var ganske selvvalgt, men som forbilledet forstår han at gøre en dyd af nødvendigheden, og de provokerende tanker om dansk grammatik, prosodi og retorik kan læses som et bevis på at han er i stand til at forme sit liv som det er en filosof værdigt.⁸

⁷ sed ut ad id veniam, quod me illosque huc misit ... quī animo tuo allubescit, postquam te huc deportasti in non magnificum (oculos ac caput circummisit) aut cultum hunc locum. ... Tu in literis, librisque sic deditus, in multo amoenoque studio hic delitescas & fallas. In loco ubi Pelopidarum neque facta neque nomen audias, ubi doctum ullum ingenium non habeas unquam, aut tangas, ubi denique mortuum aut sepultum amici non vellent aut jure paterentur, ne dum vivum.

⁸ Mange tak til Birgitte Bøggild Johannsen og Marianne Pade for konstruktiv kritik.

Litteratur

Aqvilonius, Bertil Knudsen 1641, *Ad Poeticam Danicam Deductio Quæ Versus in ea lingua scribi ad Græcos omnes Latinosque demonstrat, quæ Rhetoricam nos ad cultas omnes Gentes, bene si non supra eas, habere* (Indføring i den danske poesi, som skal vise at der skrives vers i det sprog på højde med alle græske og latinske, og at vi har en retorik der let måler sig med alle civiliserede folk, om ikke står højere end dem), København.

(Værket er udgivet af en af Aqvilonius' sønner, Cornelius Aqvilonius, og forfatterens navn er ikke anført. Men udgiverens fortale slutter med ønsket om at forfatteren *diu à fortunæ inconstantia LIBER & TUTUS sit utque CANUS ex voto evadat* (længe må være fri og i sikkerhed for skæbnens omskiftelighed og efter ønske nå at blive gråhåret), hvor ordene i majuskler er et anagram af hans navn, BERTILUS CANUTUS.

Jeg har brugt Det kongelige Biblioteks eksemplar 47, -219 -8°.)

*

Arnholtz, Arthur, Erik Dal & Aage Kabell (eds.) 1953, *Danske metrikere 1*, København.

Carlquist, Gunnar 1943, *Lunds Stifts Herdaminne från Reformationen till nyaste Tid*, Lund.

Ehrencron-Müller, H. 1924, *Forfatterlexikon omfattende Danmark, Norge og Island indtil 1814 1*, København.

Genette, Gérard 1982, *Palimpsestes: La littérature au second degré*, Paris.

Mortensen, Klaus P. & May Schack (eds.) 2007, *Dansk litteraturs historie 1, 1100–1800*, København.

Nyerup, Rasmus & Knud Lyhne Rahbek 1801, *Bidrag til den danske Digtekunsts Historie 2*, København.

Pedersen, Vibeke 2007, “Kunsten at skrive – på dansk”, Mortensen & Schack 2007, 319–328.

Rørdam, H. F. 1881–1882, “Bertel Knudsen Aqvilonius”, *Kirkehistoriske Samlinger* 3, 3, 241–310.

Skovgaard-Petersen, Karen & Peter Zeeberg 2007, “Tradition og eksperiment 1600–1650”, Mortensen & Schack 2007, 416–426.